

2020 | Μάιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΑΡΧΑΙΑ (Νέο & Παλιό σύστημα)

Γ' Γενικού Λυκείου
Ανθρωπιστικών Σπουδών

Παρασκευή 22 Μαΐου 2020 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΘΕΜΑΤΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

ΕΝΟΤΗΤΑ 13

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει πρᾶττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πρᾶττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρείοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφονται, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναί· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' αἷς καὶ πρὸς οὐς καὶ οὐ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἢ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἢ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...] Ἔστιν ἄρα ἢ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Με βάση το κείμενο αναφοράς να καταγράψετε τις προκείμενες ενός συλλογισμού, ο οποίος θα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η αρετή είναι μεσότητα.

Μονάδες 5

A2. Να χαρακτηρίσετε ως Σωστές ή Λανθασμένες τις παρακάτω προτάσεις:

- α.** Ο τρόπος διαχείρισης των επικίνδυνων δεδομένων οδηγεί τον άνθρωπο στο να γίνει ανδρείος ή δειλός.
- β.** Η ποιότητα των πράξεών μας δεν επηρεάζει τις διαμορφούμενες έξεις.
- γ.** Στην έκφραση «μέσον τέ και ἄριστον» έχουμε οξύμωρο σχήμα.
- δ.** Ο άνθρωπος είναι απόλυτα υποκειμενικός ως προς τις ηθικές του επιλογές.
- ε.** Η αρετή ως μεσότητα βρίσκεται στο ενδιάμεσο δύο κακιών, της υπερβολής και της έλλειψης.

Μονάδες 5

B1. Η αρετή του Αριστοτέλη είναι «έξις» (προσεχές γένος) «προαιρετική» (ειδοποιός διαφορά). Να σχολιάσετε την έννοια της έξεως και την ειδοποιό διαφορά της αρετής έναντι των άλλων έξεων.

Μονάδες 10

B2. Στα κείμενα αναφοράς είναι εμφανής η κοινωνική διάσταση της ηθικής αρετής του Αριστοτέλη. Να εντοπίσετε χωρία του κειμένου που επιβεβαιώνουν τον συσχετισμό αυτό και να τα αναλύσετε.

Μονάδες 10

B3. α. Να σχηματίσετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό (απλό ή σύνθετο) της αρχαίας ελληνικής για καθέναν από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους, χρησιμοποιώντας την παραγωγική κατάληξη που σας δίνεται: **έθιζόμενοι: -ος, έχει: -ση, αμαρτάνεται: -ια, κατορθοῦται: -μα, πράξεσι: -ωρ.**

Μονάδες 5

B3. β. **ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν:** Με χρησιμοποιήσετε τη λέξη (φρόνιμος) σε πρόταση ώστε να αναδεικνύεται άλλη σημασία της λέξης σε σχέση με αυτήν του κειμένου.

Μονάδες 5

- B4.** Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με βάση τις γνώσεις σας από την εισαγωγή του σχολικού βιβλίου:
- α.** Ο Αριστοτέλης κατέβηκε για πρώτη φορά στην Αθήνα το ..... π.Χ. για να σπουδάσει στην .....
  - β.** Ο Αριστοτέλης ανέλαβε την εκπαίδευση του Αλεξάνδρου η οποία έλαβε χώρα στη ....., μια μικρή κωμόπολη κοντά στην .....
  - γ.** Ο Αριστοτέλης αναχωρώντας για την ..... χαρακτήρισε την Αθήνα ..... αλλά χρησιμοποιώντας στίχους από την ..... έκανε έναν δριμύ υπαινιγμό στους ....., που δεν ήταν μόνο πολλοί στην Αθήνα.
  - δ.** Το μέρος της ψυχής που μετέχει και του αλόγου και του λόγου έχοντας μέρους της ψυχής ο Αριστοτέλης το ονόμασε ..... και θεωρεί ότι έχει σχέση με τις αρετές που περιγράφουν τον ..... του ανθρώπου. (ηθικές αρετές).

Μονάδες 10

- B5.** Ο Αριστοτέλης στο κείμενο αναφοράς αποδίδει καθοριστική σημασία στη νεανική ηλικία για τη διαμόρφωση της ηθικής ποιότητας του ανθρώπου. Να συγκρίνετε την άποψη του με τη θέση που διατυπώνει ο Περικλής στον «Επιτάφιο» του Θουκυδίδη σχολιάζοντας τον τρόπο κατάκτησης της ανδρείας από τους Σπαρτιάτες και τους Αθηναίους.

Μονάδες 10

«... και στο εκπαιδευτικό τους σύστημα, εκείνοι με εξαντλητική άσκηση από την παιδική τους ηλικία επιδιώκουν να γίνουν ανδρείοι. αντίθετα εμείς, αν και ζούμε άνετα, προχωρούμε με όχι κατώτερο φρόνημα σε κινδύνους το ίδιο μεγάλους. Και να η απόδειξη: Οι Λακεδαιμόνιοι δεν εκστρατεύουν στη χώρα μας μόνο με τη δική τους δύναμη, αλλά με όλους τους συμμάχους τους, ενώ εμείς κάθε φορά που εισβάλλουμε στη χώρα των άλλων μόνοι μας, νικούμε χωρίς δυσκολία στη μάχη τις πιο πολλές φορές, στην ξένη χώρα, εκείνους που αμύνονται για τη σωτηρία της χώρας τους. Συγκεντρωμένη ολόκληρη τη δύναμη μας κανένας εχθρός ως τώρα δεν αντιμετώπισε, γιατί εμείς φροντίζουμε ταυτόχρονα και για το ναυτικό και επειδή σε πολλά μέρη της στεριάς στέλνουμε στρατό από μας τους ίδιους, κι αν συγκρουστούν κάπου με ένα μέρος από μας και αν νικήσουν μερικούς από μας, καυχούνται ότι μας έχουν τρέψει όλους σε φυγή, αν όμως νικηθούν, διατείνονται ότι νικήθηκαν απ' όλους μας. Και όμως, αν ριχνόμαστε πρόθυμοι στον κίνδυνο περισσότερο με άνεση, παρά με επίπονη άσκηση και με ανδρεία που δεν πηγάζει τόσο από την επιβολή του νόμου όσο από τον τρόπο της ζωής μας, μας μένει κέρδος το ότι δεν κουραζόμαστε προκαταβολικά για τις δύσκολες

2020 | Μάιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

στιγμές που είναι να 'ρθουν και, όταν φτάσουμε σ' αυτές, ότι δεν δείχνουμε λιγότερο θάρρος από .κείνους που πασχίζουν αδιάκοπα σε όλη τους τη ζωή.»

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

A. ΚΕΙΜΕΝΟ «Κύρου Ανάβασις» 3.2.15 – 3.2.19

Εισαγωγικό σημείωμα: Μετά τον θάνατο του Κύρου στα Κούναξα (401 π.Χ.) οι Έλληνες σύμμαχοί του, οι λεγόμενοι «Μύριοι» εκλέγουν νέους αξιωματικούς στη θέση εκείνων που δολοφόνησε ο Τισσαφέρνης. Ο Ξενοφώντας στο απόσπασμά μας, ο οποίος θα αναλάβει να οδηγήσει με ασφάλεια τους Μύριους στην Ελλάδα, προσπαθεί να εμπυχώσει τους στρατιώτες.

Και τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ' ὀπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγὼν ἔστι, πολὺ δὴπου ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείονας καὶ προθυμότερους εἶναι. ἀλλὰ μὴν καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. τότε μὲν **ἄπειροι ὄντες** αὐτῶν τό δέ πλῆθος ἄμετρον ὀρῶντες, ὁμῶς ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρώῳ φρονήματι ἵεναι εἰς αὐτούς. νῦν δέ ὅποτε καὶ πεῖραν ἤδη ἔχετε **αὐτῶν** ὅτι οὐ θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες [μὴ] δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει τούτους **φοβεῖσθαι**. Εἰ δέ τις ὑμῶν ἀθυμεῖ ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἱππεῖς, **τοῖς δέ πολεμίοις** πολλοὶ πάρεστιν, ἐνθυμηθῆτε ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μύριοί εἰσιν ἄνθρωποι· ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέθανεν, οἱ δέ ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες **ὅ,τι** ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. Οὐκοῦν τῶν ἱππέων πολὺ ὑμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρου ὀχήματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππων κρέμανται φοβούμενοι οὐχ ὑμᾶς μόνον ἀλλὰ καὶ τό καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβηκότες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἢν τις προσή, πολὺ δέ μᾶλλον ὅτου ἂν βουλώμεθα τευξόμεθα· ἐνὶ δέ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἱππεῖς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν ἢ ἡμῖν.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- δὴπου: βεβαίως
- δάκνω: δαγκώνω
- λακτίζω: κλωτσάω

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να αποδώσετε σε δόκιμο νεοελληνικό λόγο το χωρίο: «νῦν δ' ὀπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ... φοβεῖσθαι;».
Μονάδες 10
2. Με ποια επιχειρήματα προσπαθεί ο Ξενοφώντας να αμβλύνει τον φόβο των στρατιωτών του για το εχθρικό ιππικό;
Μονάδες 10
3. α. ὄρωντες, ἰέναι, βεβηκότες, προέχουσιν: Να γράψετε τα απαρέμματα των παραπάνω τύπων στον Αόριστο Β'.
Μονάδες 4
- β. ἀσφαλέστερον, μᾶλλον: Να γράψετε τον θετικό βαθμό του επιρρήματος για καθένα από τους παραπάνω τύπους.
Μονάδες 2
- γ. Να εντοπίσετε ένα φωνηεντόληκτο, ένα σιγμόληκτο, ένα οδοντικόληκτο και ένα υγρόληκτο ουσιαστικό της γ' κλίσης από το κείμενο και να το γράψετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.
Μονάδες 4
4. α. «Εἰ δέ τις ... ἄνθρωποι»: Να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις της περιόδου που εισάγονται με το «ὅτι» και να αιτιολογήσετε τη διαφορά στο είδος τους.
Μονάδες 5
- β. ἢ ἡμῖν: Να μετατρέψετε σε ισοδύναμη συντακτική μορφή την παραπάνω έκφραση.
Μονάδες 2
- γ. ἀπειροὶ, αὐτῶν, ὄντες, φοβεῖσθαι, τοῖς πολεμίοις, ὅτι: Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις υπογραμμισμένες λέξεις.
Μονάδες 3